

ADOPT EEN MONUMENT

DOCENTEN

handleiding

INCLUSIEF DENKVRAGEN

WE ZIJN BLIJ DAT UW SCHOOL EEN OORLOGSMONUMENT HEEFT GEADOPT EERD!

Door een monument of oorlogsgraf te adopteren en zelf een herdenking te organiseren, raken jaarlijks duizenden leerlingen in Nederland betrokken bij de (lokale/regionale) geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, de traditie van herdenken en bijbehorende rituelen. Met het lesmateriaal onderzoeken leerlingen het verhaal van het monument, denken ze na over het belang van herdenken en vieren en geven ze vorm aan hun eigen herdenking.

EEN OORLOGSMONUMENT KIEZEN

Er zijn inmiddels ruim 3900 oorlogsmonumenten in Nederland. Sommige monumenten hebben een duidelijk (persoonlijk) verhaal. Een dergelijk persoonlijk verhaal maakt het makkelijker voor de leerlingen om zich in te leven. Betrek de leerlingen bij de keuze van een monument!

DIGITAAL LESMATERIAAL

Het lesmateriaal bij Adopteer een monument is ook te vinden op 4en5mei.nl/lesmateriaal-vo.

TIP

Neem contact op met het lokale 4 en 5 mei comité, oranje comité, of de gemeente om te kijken wat er al bij het monument gebeurt en of er afstemming en/of samenwerking mogelijk is.

Kijk ook eens op www.oorlogsmonumenten.nl.

OORLOGSMONUMENTEN.NL

Monumenten kunnen door meerdere scholen worden geadopteerd. In de oorlogsmonumentendatabase, op de pagina van het specifieke oorlogsmonument staat de adoptieschool (of scholen) vermeld. Ook uw school dus!

Zie: www.oorlogsmonumenten.nl.

BLOEMENBON

U heeft een herdenkingspakket kunnen aanvragen. Dit herdenkingspakket bestaat uit een bloemenbon, rouwlinten en fakkels-tickers. Met de bloemenbon kunt u een rouwkrans bestellen bij uw bloemist. Deze rouwkrans kan een onderdeel zijn van de rituelen tijdens de door uw klas georganiseerde herdenking.

DOELGROEP

Adopteer een monument is bedoeld voor leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

DOELSTELLINGEN

De doelstellingen* van Adopteer een monument zijn:

Onthouden

- De leerlingen kunnen een beschrijving geven van de lokale oorlogsgeschiedenis en de gebeurtenis of de persoon waar het monument aan herinnert.

Begrijpen

- De leerlingen kunnen uitleggen dat op 4 mei, tijdens de Nationale Dodenherdenking, maar ook op andere dagen in het jaar, allen – burgers en militairen – die in het Koninkrijk der Nederlanden of waar ook ter wereld zijn omgekomen of vermoord sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, in oorlogssituaties en bij vredesoperaties herdacht worden.
- De leerlingen kunnen het verhaal achter het monument samenvatten.

Toepassen

- De leerlingen voeren een onderzoek uit.

Evalueren

- De leerlingen beoordelen de onderliggende waarden van een herdenking.

Creëren

- De leerlingen presenteren de conclusies op hun onderzoeksvraag.
- De leerlingen ontwerpen een plan voor een herdenking bij het geadopteerde monument.

AANSLUITING BIJ KERNDOELEN

Mens en maatschappij

36. De leerling leert betekenisvolle vragen te stellen over maatschappelijke kwesties en verschijnselen, daarover een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen, en daarbij respectvol met kritiek om te gaan.
37. De leerling leert een kader van tien tijdvakken te gebruiken om gebeurtenissen, ontwikkelingen en personen in hun tijd te plaatsen. De leerling leert hierbij over kenmerkende aspecten van het volgende tijdvak: de tijd van wereldoorlogen (1900-1950).
De leerling leert daarbij in elk geval de relatie te leggen tussen de gebeurtenissen en ontwikkelingen in de 20^e eeuw (waaronder de Wereldoorlogen en de Holocaust), en hedendaagse ontwikkelingen.
39. De leerling leert een eenvoudig onderzoek uit te voeren naar een actueel maatschappelijk verschijnsel en de uitkomsten daarvan te presenteren.
40. De leerling leert historische bronnen te gebruiken om zich een beeld van een tijdvak te vormen of antwoorden te vinden op vragen, en hij leert daarbij ook de eigen cultuurhistorische omgeving te betrekken

* Bij de formulering van de doelstellingen is gebruik gemaakt van de taxonomie van Bloom.

OMGEVINGSONDERWIJS

Adopteer een monument kan ingezet worden als een voorbeeld van omgevingsonderwijs. Leerlingen worden zich aan de hand van het geadopteerde monument bewust van wat er in hun directe leefomgeving is gebeurd tijdens de Tweede Wereldoorlog.

DUUR VAN HET PROJECT

Het project gaat uit van 5 lessen, maar het is natuurlijk ook mogelijk om losse onderdelen uit dit project te doen.

Introductiefilm. Onderzoeksdossier vullen en presentatie maken van resultaten.	2 lessen
Denkvragen. Herdenking voorbereiden.	(minimaal) 2 lessen
Herdenking.	1 lesuur

INHOUD VAN HET PROJECT

Het lesmateriaal omvat, naast deze handleiding, de volgende onderdelen:

Introductiefilm door Lisa Wade

Start het project met het laten zien van de introductiefilm Adopteer een monument voor Voortgezet Onderwijs. Lisa Wade vertelt het verhaal van een monument en benoemt de vragen die het oproept. Ze roept de leerlingen op om zelf een onderzoek in te stellen naar de achtergrond van hún monument. Ook geeft ze de leerlingen de opdracht om zelf een herdenking te organiseren, waarbij ze nadenken over de vraag: Waarom is herdenken belangrijk?
Zie www.4en5mei.nl/adopteer-vo (de film duurt ongeveer 2,5 minuut).

Onderzoek doen

In het onderzoeksdossier is eerst aandacht voor een goede onderzoeksvraag. De leerlingen bedenken een hoofdvraag met enkele deelvragen. Het onderzoeksdossier leidt de leerlingen stap voor stap naar een conclusie. Ze kiezen zelf voor het raadplegen van bepaalde bronnen. Als afsluiting van het onderzoeksdossier houden de leerlingen een presentatie.

TIP

Het heeft de voorkeur om leerlingen in kleine groepen te laten werken aan hun eigen onderzoeksvraag. Houd in de gaten dat de onderzoeksvragen verschillend zijn. Plan de presentaties in één lesuur. Het complete verhaal verhoogt de betrokkenheid van de leerlingen bij hun monument én bij de herdenking.

Mag je ook aan andere dingen denken tijdens een herdenking?

HERDENKEN

Waarom herdenken we mensen die tijdens de oorlog tegen de regels ingingen?

OORLOG

Denkvragen VO

Hiernaast vindt u Denkvragen. Dit zijn 30 kaartjes met filosofische vragen, opgedeeld in 3 thema's. Deze Denkvragen kunnen worden gebruikt om de leerlingen na te laten denken én een open gesprek te laten voeren over oorlog, herdenken en het belang van monumenten. Om het gesprek diepgang te geven, kunnen de doorvraagvragen worden gebruikt. De docent is gespreksleider, geen deelnemer. Voor meer suggesties en mogelijke werkvormen zie de uitgebreidere handleiding op 4en5mei.nl/lesmateriaal-vo.

Een eigen herdenking organiseren

Overweeg om een eigen herdenking te organiseren bij het monument, buiten een bestaande 4 mei-herdenking om. Er zijn sterke aanwijzingen dat dit het eigenaarschap van de leerlingen zeer bevordert. Gebruik het herdenkingsplan om stapsgewijs een eigen herdenking te organiseren. Jongeren willen begrijpen wat ze doen, dus leg de betekenis van de verschillende rituelen uit. Zorg ook dat de context van wie en wat herdacht wordt duidelijk is.

TIP

U vergroot de betrokkenheid door de leerlingen zo veel mogelijk verantwoordelijkheid te geven voor het verloop van de herdenking. Laat leerlingen elkaar helpen en corrigeren als het gaat om respectvolle handelingen en uitingen tijdens de herdenking. Liever een rommelige maar respectvolle herdenking, dan een die door de leerlingen als een 'moetje' wordt ervaren door gebrek aan betrokkenheid.

WANNEER?

Wanneer de herdenking plaatsvindt, bepaalt u zelf. Omdat het misschien lastig is om in de meivakantie de leerlingen in schoolverband bij de herdenking op 4 mei te betrekken, is het aan te bevelen al in de laatste weken van april samen naar het geadopteerde monument te gaan. De gemotiveerde leerlingen die op 4 mei niet op vakantie zijn, komen dan misschien zelfs die avond weer terug.

Het is ook mogelijk dat u met uw school een monument heeft geadopteerd dat betrekking heeft op een historische gebeurtenis uit de Tweede Wereldoorlog die op een ander moment in het jaar valt. In het zuiden zijn veel monumenten gerelateerd aan de bevrijding in september 1944, in Friesland vinden veel herdenkingen plaats medio april omdat die provincie toen, in 1945, werd bevrijd.

DEELNEMEN AAN EEN BESTAANDE HERDENKING

Bij veel monumenten wordt jaarlijks al een herdenking georganiseerd door het lokale 4 en 5 mei comité of oranje comité. Veel scholen sluiten hier dan ook bij aan. Laat leerlingen zelf onderzoek doen naar het verhaal van hun monument, of nodig iemand van het lokale comité uit om over het gekozen monument te vertellen.

Bespreek samen met het lokale comité hoe alle leerlingen een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan de herdenking, ook al kunnen niet alle leerlingen op 4 mei aanwezig zijn. Bijvoorbeeld door iedere leerling iets te laten maken wat een rol krijgt in de herdenkingsceremonie.

Of laat leerlingen tijdens de herdenking het verhaal van het monument vertellen in hun eigen woorden.

EXTRA MATERIAAL

Heeft u behoefte aan meer informatie of lesideeën over herdenken, vieren en de Tweede Wereldoorlog?

Kijk dan op www.tweedewereldoorlog.nl/onderwijs.

DENK vragen

Kopieer en knip uit.

Kunnen we
vervelende
gebeurtenissen niet beter
vergeten?

HERDENKEN

Heeft de Nederlandse
geschiedenis invloed op
wie we zijn?

HERDENKEN

Is het erg als we de Tweede
Wereldoorlog vergeten?

HERDENKEN

Als iedereen die de
Tweede Wereldoorlog
heeft meegemaakt dood is,
moeten we dan nog steeds
de oorlog herdenken?

HERDENKEN

Wat zou er veranderen
als we stoppen met
herdenken?

HERDENKEN

Waar moet je aan
denken tijdens de twee
minuten stilte op 4 mei?

HERDENKEN

Mag je ook aan andere
dingen denken tijdens een
herdenking?

HERDENKEN

Zou herdenken verplicht
moeten worden?

HERDENKEN

Kan er vrede zijn als
er geen oorlog bestaat?

OORLOG

Zal er ooit nergens
oorlog zijn?

OORLOG

Is een land het eigendom
van een volk?

OORLOG

Wanneer heeft oorlog nut?

OORLOG

Wanneer is het in een land vrede?

OORLOG

Mag je iets slechts doen om andere mensen te redden?

OORLOG

Zijn er situaties waarin geweld gerechtvaardigd is?

OORLOG

“Als recht tot onrecht wordt, is verzet een plicht,” staat er op een oorlogsmonument. Maar wie bepaalt wat onrecht is?

OORLOG

Waarom herdenken we mensen die tijdens de oorlog tegen de regels gingen?

OORLOG

Als er niet meer actief wordt herdacht bij een oorlogsmonument, kan het dan afgebroken worden?

MONUMENTEN & RITUELEN

Wie bepaalt wie we herdenken?

MONUMENTEN & RITUELEN

Kan een monument ook gemaakt zijn van iets wat vergaat?

MONUMENTEN & RITUELEN

Mag een rap een gedicht vervangen tijdens een herdenking?

MONUMENTEN & RITUELEN

Kunnen we herdenken zonder bloemen of kransen?

MONUMENTEN & RITUELEN

Is stilte om te herdenken nodig?

MONUMENTEN & RITUELEN

Mag iedereen meedoen aan een herdenking?

MONUMENTEN & RITUELEN

Mag je een oorlogsmonument gebruiken voor een ander doel?

MONUMENTEN & RITUELEN

Wat voor soort monument verdient de status: beschermd?

MONUMENTEN & RITUELEN

Wat is de toekomst van het monument?

MONUMENTEN & RITUELEN

Heeft het oorlogsmonument op de Dam in Amsterdam een grotere waarde dan andere oorlogsmonumenten?

MONUMENTEN & RITUELEN

Is de stilte bij een herdenking een andere stilte dan bijvoorbeeld de stilte in de natuur?

MONUMENTEN & RITUELEN

Welke geluiden zijn acceptabel bij de stilte van een herdenking?

MONUMENTEN & RITUELEN

DOORVRAAG- vragen

Kopieer en knip uit.

Kun je een
voorbeeld geven?

Wat zijn de
overeenkomsten tussen
al deze voorbeelden?

Waarom denk je dat?

Vindt iedereen dat?

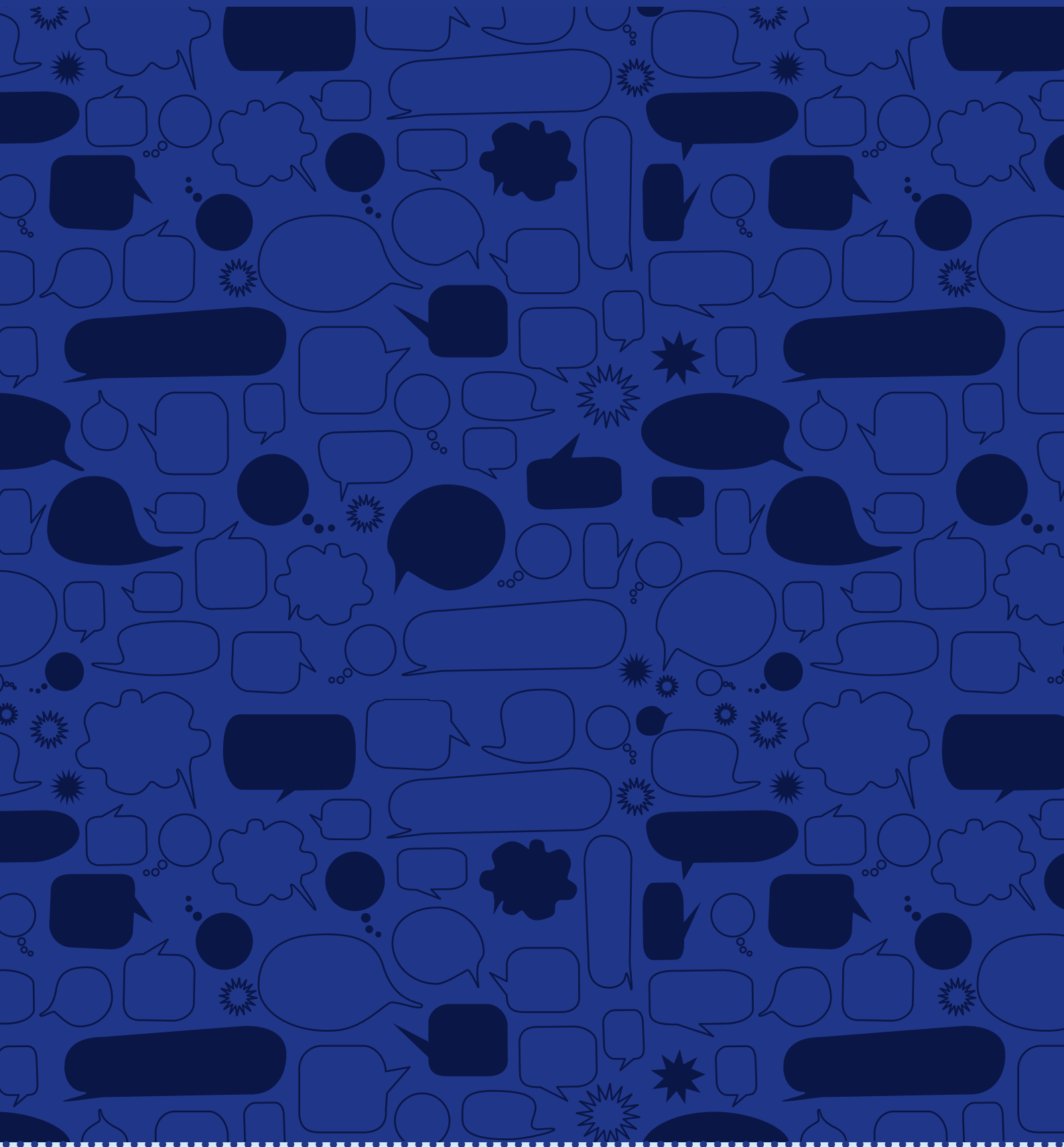
Wat zou dat voor
gevolgen hebben?

Kan het
tegendeel waar
zijn?

Wie bepaalt dat?

Geldt dat in
andere landen ook?

EXTRA
Acht
doervraag-
vragen

COLOFON

PROJECTLEIDING
Nationaal Comité 4 en 5 mei

CONCEPT, TEKST EN REDACTIE
Patsboem! educatief

MET DANK AAN
Fabien van der Ham
- filosofvaardig.nl

GRAFISCH ONTWERP
Ontwerphaven

BEELD
Shutterstock.com, ANP

©UITGAVE
Nationaal Comité 4 en 5 mei
Amsterdam 2020

